

Vlaams
Parlement

ingediend op **838** (2015-2016) – Nr. 1
22 juni 2016 (2015-2016)

Voorstel van bijzonder decreet

van Tom Van Grieken, Chris Janssens, Stefaan Sintobin, Guy D'haeseleer,
Ortwin Depoortere en Anke Van dermeersch

houdende instelling
van een Vlaamse volksraadpleging

TOELICHTING

Ondanks het feit dat burgers de politici zelf verkiezen, blijkt het vertrouwen in de verkozen politici zeer laag te zijn: 15 percent volgens de Jongerenenquête van Humo, 3,5 op 10 volgens een peiling van de CM (Christelijke Mutualiteit). De politiek blijkt een van de minst vertrouwde onderdelen van de samenleving te zijn. Het vertrouwen in de politiek, de partijen en de representatieve democratie is in vrije val.

De bevolking krijgt om de vijf jaar de kans haar vertegenwoordigers in het parlement te kiezen. De politieke hoofdkwartieren bepalen echter in grote mate wie er op de kieslijst staat, wie er verkozen wordt en wie er bestuursverantwoordelijkheid krijgt. Zaken waarop de burger geen vat heeft. Representatieve democratie verwordt zo tot participatie. Kiezers worden verleid met mooie beloften en moeten een keuze maken tussen de lijsten. Hun stem kan de complexiteit van hun mening uiteraard onmogelijk weergeven.

Na de verkiezingen heeft de burger zijn enige inspraakmoment gehad en zijn het vijf jaar lang de partijhoofdkwartieren die opnieuw aan zet zijn. Verkiezingsbeloften worden na de verkiezingen vaak snel weer vergeten of ingetrokken. Enkel media en mondige belangen- of actiegroepen slagen erin thema's op de agenda te zetten en het beleid bij te sturen. De gewone burger staat erbij, kijkt ernaar en wordt genegeerd. Hij zit vast in een passieve rol en kan slechts akte nemen van wat de beleidsmakers beslissen. Ook het cordon sanitaire wekt bij een deel van het electoraat de indruk dat er toch nooit rekening gehouden wordt met de politieke verlangens van het volk.

Burgers krijgen dan ook niet ten onrechte het gevoel dat hun stem toch niet zoveel uitmaakt. Ze uiten dat bij de verkiezingen onder meer door gewoon niet meer op te dagen. Een symptoom van het gevoel van machteloosheid, desinteresse of zelfs de afkeer van de politiek zijn dan ook de dalende opkomstcijfers bij verkiezingen. België kent nog een opkomstplicht. Daardoor neemt in ons land nog meer dan 90 percent van de kiezers deel aan de verkiezingen, waarvan 5 à 6 percent blanco of ongeldig stemt. In alle ons omringende landen – waar geen opkomstplicht is – loopt de opkomst bij verkiezingen heel sterk terug. Bij de Europese verkiezingen van 2014 was er in de EU-landen een gemiddelde opkomst van nauwelijks 42,61 percent.

Het doorschuiven van bevoegdheden naar de EU en de uitholling van de soevereiniteit van de natiestaten – vaak zonder enige inspraak van de bevolking – vergrootten de kloof tussen burger en politiek nog meer en versterkten het geloof dat de burger geen enkele inspraak meer heeft in het politieke besluitvormingsproces. Het is niet toevallig dat de opkomst bij de Europese verkiezingen overal nog lager ligt dan bij de nationale verkiezingen.

Het dalende vertrouwen van de burger in de politiek en de representatieve democratie leidt niet tot een afkeer van de democratie an sich. Integendeel, onderzoeken tonen aan dat burgers net een grotere deelname aan de democratie wensen. Directe democratie door middel van volksraadplegingen biedt een welkome aanvulling op het systeem van representatieve democratie en biedt de gelegenheid de onmiskenbare kloof tussen burger en politiek te dichten. Door middel van deelname aan volksraadplegingen kunnen burgers hun mening kenbaar maken aan de politici en worden ze in staat gesteld een beleid dat niet gedragen wordt door de bevolking, bij te sturen.

Omgekeerd kunnen politici via volksraadplegingen hun beleid beter afstemmen op de wensen van de burgers. Directe democratie versterkt op deze manier de legitimiteit van het regeringsbeleid. Directe democratie versterkt de democratie. De

volksraadpleging geldt als een ideale aanvulling op de representatieve democratie. Volksraadplegingen nodigen burgers uit tot maatschappelijk debat, zorgen voor een actievere betrokkenheid bij het democratische besluitvormingsproces en versterken het democratische burgerschap.

Naar analogie met artikel 41 dat voorziet in de mogelijkheid tot het organiseren van volksraadplegingen over aangelegenheden van gemeentelijk of provinciaal belang, biedt de Grondwet nu ook de mogelijkheid dat volksraadplegingen georganiseerd worden in aangelegenheden waarvoor de gewesten bevoegd zijn.

De indieners betreuren dat de grondwetgever – ondanks de duidelijke voordelen van directe democratie – niet voorziet in bindende referenda alsook te grote beperkingen heeft opgelegd met betrekking tot de aangelegenheden waarover een volksraadpleging kan worden georganiseerd. Desalniettemin dient van de door de Grondwet voorziene mogelijkheid maximaal gebruikgemaakt te worden.

Tom VAN GRIEKEN
Chris JANSSENS
Stefaan SINTOBIN
Guy D'HAESELEER
Ortwin DEPOORTERE
Anke VAN DERMEERSCH

VOORSTEL VAN BIJZONDER DECREET

Artikel 1. Dit bijzonder decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Art. 2. Het Vlaams Parlement kan op eigen initiatief of op aanvraag van minstens 100.000 kiesgerechtigden voor het Vlaams Parlement een volksraadpleging organiseren over de uitsluitend aan de gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden, met uitsluiting van de aangelegenheden die betrekking hebben op de financiën of de begroting of de aangelegenheden die met een meerderheid van tweederde van de uitgebrachte stemmen worden geregeld.

Met uitsluiting van de aangelegenheden die betrekking hebben op de financiën of op de begroting of de aangelegenheden die met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen worden geregeld, kan over de uitsluitend aan de gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden, in het betrokken gewest, een volksraadpleging worden gehouden.

Art. 3. De vraag of vragen van de volksraadpleging worden zo geformuleerd dat zij met ja of neen kunnen worden beantwoord.

Art. 4. Het Vlaams Parlement stelt een modelformulier voor aanvraag voor de organisatie van een volksraadpleging vast en stelt het ter beschikking aan eenieder die daarom verzoekt.

Art. 5. Het Vlaams Parlement voorziet in mogelijkheden om ook via digitale weg handtekeningen in te zamelen.

Art. 6. Kiesgerechtigden die een volksraadpleging willen laten organiseren, richten hun aanvraag per aangetekende brief aan de voorzitter van het Vlaams Parlement.

Art. 7. De aanvraag voor het organiseren van een volksraadpleging is alleen ontvankelijk als ze wordt ingediend door middel van het door het Vlaams Parlement ter beschikking gestelde modelformulier en de volgende vermeldingen bevat:

- 1° het onderwerp en de vraag of vragen van de volksraadpleging;
- 2° de naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats van iedereen die de aanvraag heeft ondertekend;
- 3° de naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats van de personen die het initiatief tot de volksraadpleging nemen.

Bij de aanvraag wordt ook een gemotiveerde nota en stukken die het Vlaams Parlement kunnen voorlichten, gevoegd.

Art. 8. Een persoon kan een aanvraag tot het organiseren van een volksraadpleging ondertekenen of deelnemen aan de volksraadpleging als hij:

- 1° ingeschreven is in een gemeente van het Vlaamse Gewest;
- 2° de volle leeftijd van achttien jaar bereikt heeft;
- 3° de Belgische nationaliteit heeft;
- 4° niet het voorwerp uitmaakt van een veroordeling of beslissing die voor hem de uitsluiting of schorsing als kiezer voor het Vlaams Parlement met zich meebrengt.

De voorwaarden om een verzoek om een volksraadpleging te kunnen steunen, zijn vervuld op het ogenblik van de indiening van de aanvraag. De voorwaarden om te kunnen deelnemen aan een volksraadpleging zijn vervuld op het ogenblik van de organisatie van de raadpleging.

Art. 9. In elke gemeente van het Vlaamse Gewest maakt het college van burgemeester en schepenen op de dertigste dag voor de volksraadpleging de lijst op van deelnemers aan de volksraadpleging.

Op die lijst worden de volgende personen vermeld:

- 1° de personen die op de datum waarop de deelnemerslijst opgemaakt wordt, voldoen aan de deelnemingsvoorwaarden, vermeld in artikel 8;
- 2° de personen die tussen de datum waarop de deelnemerslijst wordt opgemaakt en de datum van de volksraadpleging de leeftijd van achttien jaar bereiken;
- 3° de personen van wie de schorsing van het kiesrecht een einde neemt voor de datum van de volksraadpleging.

De personen die tussen de datum waarop de deelnemerslijst is opgemaakt en de dag van de volksraadpleging de Belgische nationaliteit hebben verloren of uit de bevolkingsregisters zijn geschrapt, worden van de deelnemerslijst geschrapt.

De personen tegen wie na de datum waarop de deelnemerslijst wordt opgemaakt een veroordeling of een beslissing is uitgesproken die voor hen de uitsluiting van een kiesrecht dan wel de schorsing van dat recht op de datum van de volksraadpleging met zich meebrengt, worden eveneens van de deelnemerslijst geschrapt.

Voor elke persoon die voldoet aan de deelnamevoorwaarden, vermeldt de deelnemerslijst de naam, de voornamen, de geboortedatum, het geslacht, de hoofdverblijfplaats en het identificatienummer, bedoeld in artikel 2, tweede lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen. De lijst wordt, volgens een doorlopende nummering, per gemeente of, in voorkomend geval, per wijk van de gemeente opgemaakt, ofwel in alfabetische volgorde van de deelnemers, ofwel geografisch volgens de straten.

Art. 10. Het Vlaams Parlement onderzoekt of de aanvraag wordt gesteund door het vereiste aantal geldige handtekeningen.

Naar aanleiding van dat onderzoek worden geschrapt:

- 1° de dubbele handtekeningen;
- 2° de handtekeningen van personen die niet voldoen aan de deelnemingsvoorwaarden van artikel 8;
- 3° de handtekeningen van personen van wie de verschafte informatie niet voldoende is om controle van hun identiteit mogelijk te maken.

Art. 11. Het Vlaams Parlement onderzoekt of de aanvraag ontvankelijk is en voldoet aan de voorwaarden van dit decreet.

Art. 12. Het Grondwettelijk Hof doet bij wege van beslissing uitspraak over elke conform dit decreet ingediende aanvraag tot het organiseren van een volksraadpleging, voorafgaandelijk aan de organisatie ervan, onder de voorwaarden en op de wijze bepaald door artikel 30ter van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof.

De indiening bij het Grondwettelijk Hof gebeurt door de voorzitter van het Vlaams Parlement. Dit verzoek wordt gedagtekend, bevat het voorwerp van de volksraadpleging, de formulering van de vraag of vragen die worden gesteld en het administratief dossier.

Art. 13. Een volksraadpleging kan niet worden georganiseerd in een periode van een jaar voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement of in een periode van zestig dagen voor de verkiezingen voor de federale Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Europese verkiezingen of de gemeente- of provincieraadsverkiezingen.

Twee volksraadplegingen over hetzelfde onderwerp kunnen niet worden georganiseerd tijdens eenzelfde zittingsperiode van het Vlaams Parlement.

Art. 14. Het Vlaams Parlement maakt zijn beslissing tot het organiseren van een volksraadpleging, de vraagstelling en de datum waarop de volksraadpleging plaatsvindt, bekend in het Belgisch Staatsblad.

Art. 15. De volksraadpleging vindt plaats niet vroeger dan zestig dagen en niet later dan honderdtwintig dagen na de bekendmaking van de beslissing tot het organiseren van een volksraadpleging in het Belgisch Staatsblad.

De volksraadpleging kan enkel op een zondag plaatsvinden. De deelnemers worden tot de stemming toegelaten van 8 tot 13 uur. De deelnemers die zich voor 13 uur in het stembureau bevinden, worden nog tot de stemming toegelaten.

Art. 16. Het Vlaams Parlement zorgt voor de bekendmaking van de datum en de vraagstelling van de volksraadpleging via de eigen website en twee advertenties in alle dagbladen en tijdschriften met oplage van meer dan 10.000 nummers, drie radiospots en drie tv-spots op alle zenders van de openbare omroep.

Art. 17. Ten minste dertig dagen voor de volksraadpleging stelt het Vlaams Parlement een brochure ter beschikking van alle inwoners met de vraagstelling, uitleg over het verloop van de volksraadpleging en objectieve toelichtende informatie over het onderwerp van de volksraadpleging. Het Vlaams Parlement stelt de brochure op in overleg met de initiatiefnemers.

Art. 18. De oproepingsbrief vermeldt de vraag of vragen van de volksraadpleging, de mogelijke antwoorden 'ja' en 'nee' en de plaats en het tijdstip van de volksraadpleging.

Art. 19. Deelname aan de volksraadpleging is niet verplicht. Elke deelnemer heeft recht op één stem. De stemming is geheim.

Art. 20. §1. De volgende deelnemers aan de volksraadpleging kunnen een andere deelnemer aan de volksraadpleging machtigen om in hun naam te stemmen:

- 1° deelnemers aan de volksraadpleging die wegens ziekte of gebrekkigheid niet in staat zijn om zich naar het stembureau te begeven of er naartoe gevoerd te worden. Die onbekwaamheid blijkt uit een medisch attest;
- 2° deelnemers aan de volksraadpleging die om beroeps- of dienstredenen:
 - a) in het buitenland of een ander gewest zijn opgehouden, alsook de leden van het gezin of het gevolg van die deelnemers aan de volksraadpleging die met hen aldaar verblijven;
 - b) zich op de dag van de volksraadpleging in het Vlaamse Gewest bevinden, maar in de onmogelijkheid verkeren zich in het stembureau te melden.Die onmogelijkheid, vermeld in a) en b), blijkt uit een attest van de militaire of burgerlijke overheid of van de werkgever onder wie betrokkenen ressorteren;
- 3° deelnemers aan de volksraadpleging die het beroep van schipper, marktkramer of kermisreiziger uitoefenen en de leden van hun gezin die met hen samenwonen. De uitoefening van het beroep blijkt uit een attest van de burgemeester van de gemeente waar de betrokkenen in het bevolkingsregister zijn ingeschreven;
- 4° deelnemers aan de volksraadpleging die op de dag van de volksraadpleging ten gevolge van een rechterlijke maatregel in een toestand van vrijheidsbeneming verkeren. Die toestand wordt bevestigd door de directie van de inrichting waar de betrokkenen zich bevinden;
- 5° deelnemers die zich om studieredenen in de onmogelijkheid bevinden om zich in het stembureau te melden, op voorwaarde dat ze een attest voorleggen van de directie van de instelling waar ze studeren;

6° deelnemers aan de volksraadpleging die om andere redenen op de dag van de volksraadpleging niet in hun woonplaats zijn wegens een tijdelijk verblijf in het buitenland of een ander gewest, en bijgevolg in de onmogelijkheid verkeren om zich in het stembureau aan te melden, voor zover de onmogelijkheid door de burgemeester van hun woonplaats vastgesteld is, na overlegging van de nodige bewijsstukken. De Vlaamse Regering bepaalt het model van het attest dat door de burgemeester moet worden afgegeven. De aanvraag moet bij de burgemeester van de woonplaats uiterlijk de derde dag voor die van de volksraadpleging worden ingediend.

§2. Als gemachtigde kan worden aangewezen, eenieder die de hoedanigheid van deelnemer aan de volksraadpleging bezit. De gemachtigde kan zijn hoedanigheid bewijzen door middel van zijn oproepingsbrief.

Iedere gemachtigde mag maar één volmacht hebben.

§3. De volmacht wordt gesteld op een formulier waarvan het model door de Vlaamse Regering wordt bepaald. Het wordt kosteloos ter beschikking gesteld op de website van het Vlaams Parlement en het gemeentehuis.

De volmacht vermeldt de volksraadpleging waarvoor ze geldig is, de naam, de voornamen, de geboortedatum en het adres van de volmachtgever en van de gemachtigde.

Het volmachtformulier wordt door de volmachtgever en de gemachtigde ondertekend.

§4. Om tot de volksraadpleging toegelaten te worden, overhandigt de gemachtigde aan de voorzitter van het stembureau waar de volmachtgever had moeten stemmen, de volmacht en een van de attesten, vermeld in paragraaf 1. Hij toont hem eveneens zijn identiteitskaart, de oproepingsbrief van de volmachtgever en zijn eigen oproepingsbrief, waarop de voorzitter de vermelding 'heeft bij volmacht gestemd' noteert.

Art. 21. De stemmen worden geteld wanneer minstens 10 procent van de kiesgerechtigden deelgenomen heeft aan de volksraadpleging.

Art. 22. Het Vlaams Parlement beslist over de geldigheid van de volksraadpleging.

Art. 23. Tegen de al dan niet geldigverklaring van de volksraadpleging is binnen een termijn van dertig dagen beroep mogelijk bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen die uitspraak doet binnen een termijn van veertig dagen.

Art. 24. De uitslag van de volksraadpleging wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Art. 25. De Vlaamse Regering wordt belast met het verder uitwerken van de procedure van de Vlaamse volksraadpleging.

Art. 26. De Vlaamse Regering wordt belast met de organisatie van de volksraadpleging. De kosten verbonden aan de organisatie van de Vlaamse volksraadpleging zijn ten laste van het Vlaamse Gewest.

Tom VAN GRIEKEN
Chris JANSSENS
Stefaan SINTOBIN
Guy D'HAESELEER
Ortwin DEPOORTERE
Anke VAN DERMEERSCH